

Emancipatie van vrouwen op de arbeidsmarkt

Charlotte Lockefeer

Afgelopen september publiceerde adviesbureau McKinsey het advies *Het potentieel pakken: de waarde van meer gelijkheid tussen mannen en vrouwen op de Nederlandse arbeidsmarkt*. De boodschap hierin luidt dat als de arbeidsparticipatie van Nederlandse vrouwen op het niveau gebracht wordt van de 'best presterende' West-Europese landen, dit een groei van 100 miljard euro van het Nederlandse bbp kan opleveren. Ongetwijfeld wilden de adviseurs van McKinsey vanuit een soort emancipatiegedachte met dit advies de sociale positie van vrouwen versterken. Maar het resultaat is eerder dat de bijdrage van veel vrouwen in de maatschappij wordt miskend, dan dat deze op waarde wordt geschat.

Het aandeel vrouwen in de beroepsbevolking is in Nederland vergelijkbaar met de ons omringende landen. Maar Nederlandse vrouwen werken relatief weinig uren per week en dragen mede daardoor relatief weinig bij aan het bbp. Is dat een probleem? Als vrouwen – ómdat ze vrouw zijn – minder arbeidsuren (of salaris) krijgen aangeboden dan hun mannelijke collega's voor hetzelfde werk, dan is dat ongewenste discriminatie. Maar het gaat in McKinsey's advies niet alleen om deze vrouwen; het gaat om arbeidsparticipatie van vrouwen in het algemeen.

McKinsey erkent dat 'de keuze om al dan niet (meer uren) te werken' [...] een individuele keuze [is], die afhankelijk is van onder andere persoonlijke en economische omstandigheden en ambities.' Maar als individuele keuzevrijheid het uitgangspunt is, dan betekent dit dat we de uitkomst van die keuzes respecteren, ook al zou je zelf een andere keuze maken, of zou je graag een ander resultaat van die keuzes wensen.

Door te redeneren vanuit het doel van economische groei, reduceert McKinsey vrouwen – en impliciet mannen net zo zeer – tot productiefactor van het bbp. Zijn zij dan niet méér dan een productiefactor voor het bbp? Zijn zij niet bovenal mensen, die niet alleen betaald werk verrichten, maar ook zorg dragen voor hun kinderen of (zieke en/of oude) naasten? Natuurlijk wel. Misschien is het flauw McKinsey te verwijten dat het adviesbureau mensen tot dergelijke productiefactoren reduceert, want het is nu eenmaal de insteek van deze studie om het 'economisch potentieel' van vrouwen te berekenen. Toch is het goed nog eens te zien waar zo'n beperkt economisch perspectief op de arbeidspositie van vrouwen toe kan leiden: tot het miskennen van waardevolle activiteiten die niet in geld zijn uit te drukken.

Overigens, ook als we dat economisch perspectief van McKinsey aanhouden, valt op het berekende economisch potentieel wat af te dingen. Het is opvallend dat iedereen erkent dat kinderopvang een belangrijke sector op de arbeidsmarkt is. Maar als moeder (of vader) ervoor kiest om thuis te zijn bij de jonge kind(eren), dan geldt die zorg ineens als 'onbenut potentieel'. Wie de zorg voor zieken of ouderen uitbesteedt aan professionals, creëert vraag naar arbeid in de zorgsector. Maar wie die zorg vanuit huis verleent, telt niet meer mee als arbeidskracht. Dit is geen pleidooi dat dergelijke zorgtaken in en om het huis betaald zouden moeten worden. Het is wel een pleidooi om vrouwen die kiezen voor een kleine deeltijd baan niet af te schilderen als onbenut arbeidspotentieel. Overigens doet de Nederlandse economie het met al die deeltijd banen ook niet slecht.

Ieder maakt zijn keuzes binnen zijn eigen afwegingskader. Als we die keuzevrijheid hooghouden, impliceert dit dat we ook de keuzes (en de uitkomsten daarvan) die we zelf niet zouden maken of wensen, toch waarderen – omdat het een vrije keuze is geweest. Vanuit liberaal perspectief kun je

je dus afvragen wat überhaupt het probleem is aan het feit dat vrouwen in Nederland relatief weinig betaalde arbeidsuren maken.

Als de vrouwenemancipatie nog altijd een liberale zaak is, omarm dan de individuele keuzevrijheid én de daarbij behorende eigen verantwoordelijkheid van vrouwen. Individuele keuzevrijheid én eigen verantwoordelijkheid betekent dat kinderopvang betaalbaar moet zijn – wat ouders in staat stelt betaald werk te verrichten – maar ook dat ouders zelf de redelijke kosten dragen voor de opvang van hun kinderen. Overweeg eens om bijvoorbeeld schooltijden te herzien, waardoor het voor werkende ouders niet zo'n puzzel is om gezin en werk te combineren. Op die manier kan een vrije keuze voor betaald werk gefaciliteerd worden.

Een veelgehoord argument om vrouwen te stimuleren voor een keuze om meer betaalde arbeid te leveren, is dat het voor een vrouw vaak lastig is na een scheiding weer economisch zelfstandig te worden. Ook hier geldt: individuele keuze, eigen verantwoordelijkheid. Het gaat een ander niets aan hoe een getrouwd stel de financiën regelt. Maar natuurlijk mag van de partners verwacht worden dat zij weer ieder in hun eigen inkomen voorzien, zodra zij besluiten uit elkaar te gaan. Dat geldt voor vrouwen net zo zeer als voor mannen.

Wie vrouwen vanuit een emancipatiegedachte een dienst wil bewijzen, reduceert hen niet tot potentiële groei van het bbp, maar neemt hun keuzevrijheid én eigen verantwoordelijkheid serieus.

Charlotte Lockefer is wetenschappelijk medewerker van de TeldersStichting